

ชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของตำรวจตระเวนชายแดน
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
Ethnic Tolerance Among the Border Patrol Police
Toward Muslims
in the Three Southernmost Provinces of Thailand

เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์¹
Kasemsarn Chotchakornpant

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงระดับชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ และค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีการศึกษาเป็นการผสานเทคนิควิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจเป็นข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนชั้นประทวนที่มีภูมิลำเนาออกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ได้รับคำสั่งให้มาปฏิบัติราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 261 คน เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน 2551 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบให้ผู้ตอบเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง มีลักษณะที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ทสเกล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบช่วงชั้น (hierarchical regression analysis) ผลการศึกษา พบว่า ระดับชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในระดับมาก และ พบว่า ตัวแปรคุณภาพการติดต่อ

¹ รองคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา และอาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถานที่ติดต่อ: 118 ถ.เสรีไทย คลองจั่น บางกะปิ กทม. 10240

ปริมาณการติดต่อ และจิตสาธารณะ มีอิทธิพลโดยตรงต่อชนตติธรรมทางชาติพันธุ์ ในขณะที่ความใกล้ชิดทางกายภาพ และชาติลักษณะความเป็นชาวไทยพุทธ ไม่พบว่า มีอิทธิพลโดยตรงต่อชนตติธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 12 คน ได้สนับสนุนยืนยันข้อค้นพบ และรวมอธิบายผลการศึกษาเชิงปริมาณ การศึกษาได้เสนอแนะแนวทางและมาตรการในการเสริมสร้างชนตติธรรมทางชาติพันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านความมั่นคงของรัฐและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสำคัญ: ชนตติธรรมทางชาติพันธุ์ คุณภาพการติดต่อ ปริมาณการติดต่อ จิตสาธารณะ ความใกล้ชิด

Abstract

This study aimed to evaluate the level of ethnic tolerance among the border patrol police towards Thai Muslims in the three southernmost provinces of Thailand as well as looking into factors that had impact on the issue. The study combined both a quantitative method through conducting surveys and a qualitative method through a focus group discussion. The sample group for the survey consisted of 261 non-commissioned border patrol police who were not natives of the three southern provinces and were appointed to serve in the area. The data were collected in September 2008 using self-administrative questionnaires and a Likert scale was used to determine the outcome. To analyze the data, the study used hierarchical regression analysis. The results showed that the level

of ethnic tolerance among border patrol police towards Muslims was high. The variables of quality of contact, quantity of contact, and public mind had a direct impact on levels of ethnic tolerance, while proximity and ethnic identity were not related to ethnic tolerance. The outcome of the focus group discussion among the 12 border patrol police supported the quantitative findings of the study. The study provided suggestions to improve ethnic tolerance among the Thai border patrol police. The implications would be useful in determining a national policy and providing a roadmap for national security in resolving the unrest in southern Thailand.

Key words: Ethnic tolerance, Quality of contact, Quantity of contact, Public mind, Proximity

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือนิกายอิสลาม ในขณะที่ชาวไทยพุทธมีอยู่เพียงร้อยละ 20 (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549: 26) ปัญหาการก่อความไม่สงบได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังเหตุการณ์คนร้ายเข้าก่อเหตุปล้นอาวุธปืนจากกองพันพัฒนาที่ 4 อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 โดยก่อนหน้านี้ไม่ปรากฏเหตุความรุนแรงมากนัก ในห้วงปี พ.ศ. 2536-2546 ได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง รวมทั้งสิ้น จำนวน 748 ครั้ง หรือเฉลี่ยเพียงปีละ 68 ครั้ง แต่หลังจากเหตุการณ์การเข้าปล้นอาวุธปืนดังกล่าว พบว่า ในปี พ.ศ. 2547 เพียงปีเดียวมีเหตุรุนแรงไม่ว่าจะเป็นการลอบยิง ลอบโจมตี หรือวางระเบิด

เกิดขึ้นอย่างก้าวกระโดดมากถึง จำนวน 1,843 ครั้ง (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549: 26) และเหตุรุนแรงได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

มีความพยายามจากทุกภาคส่วนในการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และพบว่าสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การไม่ยอมรับความแตกต่างทางชาติพันธุ์ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิม (คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา, 2549: 4-6) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นชาวไทยพุทธเกิดอคติ แสดงออกในทางดูถูกเหยียดหยาม สบประมาท กีดกัน หรือเลือกปฏิบัติ อย่างลำเอียง ลิดรอน กลั่นแกล้งต่อชาวมุสลิมที่เห็นว่าแตกต่างจากตน ไม่มีสำนึกความเป็นไทย กระด้างกระเดื่อง ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือยิ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดวิธีปฏิบัติต่อชาวมุสลิมในทางลบ ก่อให้เกิดความแตกแยก (ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า, 2550) เกิดปัญหาการใช้และปัญหาการสร้างความเป็นธรรม ความยุติธรรมให้กับชาวมุสลิม อันเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การต่อสู้ดิ้นรนของชาวมุสลิมในพื้นที่ (ชเนศ อภรณ์สุวรรณ, 2549: 88)

การแก้ปัญหาด้วยนโยบายบังคับวัฒนธรรม หรือ นโยบายผสมกลมกลืน ด้วยการจัดการความแตกต่าง ไม่สามารถใช้แก้ปัญหาได้ วิธีการที่เหมาะสม ได้แก่ การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ที่เกิดจากการไม่ยอมรับความแตกต่าง ด้วยแนวทางพหุนิยม (pluralism) คงไว้ซึ่งความแตกต่าง ชัดชัดคติ และการกีดกันทางสังคมที่เกิดจากความแตกต่าง เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549: 62; คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา, 2549: 7-8; ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า, 2550: 42) อย่างไรก็ตามการเกิดสังคมแบบพหุนิยมต้องยอมรับว่าความแตกต่างไม่สามารถทำให้หายไปได้ และเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้ทุกคนเหมือนกันทั้งหมด ดังนั้นจึงจำเป็นที่แต่ละฝ่ายจะต้องมีขันติธรรม (tolerance) ยอมรับในความแตกต่าง มีการประนีประนอม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างประสานกลมกลืน ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จขั้นต้นของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง (พระธรรมปิฎก, 2542) และประการสำคัญความสำเร็จหรือล้มเหลวในการแก้ปัญหาความรุนแรงนั้น เจ้าหน้าที่รัฐมีบทบาทและเป็นเงื่อนไขสำคัญ กล่าวได้ว่าขันติธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก แต่กลับพบว่าประเทศไทยในปัจจุบันมีการศึกษาเรื่องขันติธรรมไม่มากนัก โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่รัฐ สาเหตุประการสำคัญอาจมาจากการที่ประเทศไทยไม่ได้ประสบกับปัญหาอย่างรุนแรงในเรื่องความแตกต่าง

ซึ่งถึงแม้จะมีปัญหาบางในชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือหรือในชายแดนภาคใต้ แต่ปัญหาดังกล่าวในอดีตอยู่ในระดับที่รัฐบาลควบคุมได้ ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในวงกว้างและยืดเยื้อเช่นปัจจุบัน

ตำรวจตระเวนชายแดนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ และนับได้ว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและเป็นหนึ่งในเงื่อนไขของความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ โดยได้มีการปฏิบัติงานเชิงรุกทั้งงานชุมชนมวลชนสัมพันธ์และรักษาความปลอดภัยการจัดกระจายครอบครัวในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง มีโอกาสใกล้ชิดและสัมผัสกับชาวมุสลิมในพื้นที่มากกว่าหน่วยราชการอื่นที่ทำงานในลักษณะตั้งรับรวมกลุ่มกระจุกตัวในหน่วยงานรับผิดชอบของตนเอง การศึกษาชั้นดีธรรมของตำรวจตระเวนชายแดนจึงมีความสำคัญและจำเป็น โดยการศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สองประการ คือ ประการแรก เพื่อต้องการทราบถึงระดับชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ประการที่สอง เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านความมั่นคงของรัฐและสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์: แนวคิด และความหมาย

ความหมายของชั้นดีธรรม

“ชั้นดีธรรม” (tolerance) หมายถึง การยอมทนกันได้ ซึ่งประกอบไปด้วยสององค์ประกอบ คือ การประนีประนอม (compromise) และการยอมรับในความแตกต่าง (acceptance of differences) (Vogt, 1997) สำหรับความหมายในบริบทสังคมไทยมักจะอิงอยู่กับคำสอนทางพุทธศาสนาที่มีความหมายถึง ความอดทนโดยทั่วไป เช่น “ขันติ” ในมรรกาธรรม (ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน) หรือทศพิธราชธรรม (ธรรมสำหรับผู้ปกครอง) เป็นต้น และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ก็ไม่ปรากฏคำว่า “ชั้นดีธรรม” มีแต่เพียงคำว่า “ขันติ” หรือ “ขันติ” ซึ่งมีความหมายถึง ความอดทนต่อสิ่งที่ไม่พอใจ ความอดทน ในส่วนของนักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง ความเห็นที่ต่างกันได้แต่ไม่สนับสนุน

34 การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

ให้ใช้ความรุนแรงเข้าใส่กัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2551) เป็นการยอมรับความแตกต่างทางความเชื่อ และวัฒนธรรม การวางตัวว่าเสมอกันพูดกันได้ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2547) การรู้จักเรียนรู้ที่จะ เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ศาสนา ชาติพันธุ์ เพศ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ อุดมการณ์ ความคิดเห็น พร้อมกับมีความอดทน อดกลั้นที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่อาจเกิดจากความแตกต่างเหล่านั้นด้วยเหตุผลและสันติวิธี (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2551)

เป็นที่น่าสังเกตว่ามีพระเถระชั้นผู้ใหญ่ให้ความสนใจและนิยามความหมายของ ชันติธรรมไว้ด้วยกันหลายท่านว่า หมายถึง ความอดทน อดกลั้น ทั้งทางร่างกาย และทางใจ ต่อกิเลสตัณหา (สมเด็จพระพุฒาจารย์, 2551; พระราชสุริยโสภณ, 2551) มิได้หมายความว่าเพียง แต่การอยู่เฉยหรืออดทนต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แต่หมายถึงการอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์ของ ตน โดยเฉพาะความโกรธเกลียด ไม่บันดาลโทสะออกไปง่าย ๆ เมื่อได้พบเห็นในสิ่งที่ไม่ถูกใจ หรือ ไม่ถูกต้อง (พระไพศาล วิสาโล, 2549: 82) ถือเป็นความสำเร็จขั้นต้นของการอยู่ร่วมกัน ท่ามกลาง ความแตกต่าง เนื่องจากเป็นไปไม่ได้ที่จะให้ทุกคนเหมือนกันหมด แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืน และชันติธรรมถูกกำหนดให้เป็นเครื่องบ่งชี้ การพัฒนาของมนุษย์ (พระธรรมปิฎก, 2542)

จะเห็นได้ว่า “ชันติธรรม” ถูกกล่าวถึงในสังคมไทยบ่อยครั้งมากขึ้นภายหลัง พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นช่วงของการเกิดเหตุความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นช่วงของสภาวะ ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยอย่างหนัก อาจกล่าวได้ว่าในสังคมไทยปัจจุบัน ชันติธรรม ได้ถูกกล่าวถึงควบคู่ไปกับแนวคิดเรื่องสันติวิธี และแม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายฉบับใด ที่ระบุถึงชันติธรรมไว้โดยตรง แต่แนวความคิดในเรื่องการยอมรับความแตกต่างก็ได้รับความ คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ไม่ว่าจะเป็นการรับรองความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา

ชันติธรรมทางเชื้อชาติและชันติธรรมทางชาติพันธุ์

“กลุ่มเชื้อชาติ” (racial group) หมายถึง กลุ่มที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกัน แบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ คอเคซอยด์ (Caucasoid) นีกรอยด์ (Negroid) และ มงโกลอยด์ (Mongoloid) (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 158) ซึ่งปัญหาระหว่างกลุ่มเชื้อชาติที่แตกต่างกันเป็นประเด็น ที่มีการศึกษามากอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริการะหว่างกลุ่มคนผิวขาว

เชื้อชาติคอเคซอยด์ และกลุ่มคนผิวดำเชื้อชาตินี้กรอยด์ ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน แต่ไม่ได้มีความแตกต่างทางศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ส่วน“กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี และภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน เช่น คนไทย พม่า กะเหรี่ยง จีน ลาว เป็นต้น โดยมีปัจจัยด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะของคนในกลุ่มถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตน (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 155) ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ากลุ่มชาติพันธุ์นั้นนับถือศาสนาเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 157) สำหรับชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และศาสนาที่ชัดเจนและมีความรู้สึกผูกพันกับเอกลักษณ์นี้มาก (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 208) ดังนั้น การศึกษาขนบธรรมเนียมของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิม จึงเป็นการศึกษา “ขันติธรรมทางชาติพันธุ์” (ethnic tolerance) มิใช่ “ขันติธรรมทางเชื้อชาติ” (racial tolerance)

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษา “ขันติธรรมทางชาติพันธุ์” ซึ่งหมายถึง ทศนคติหรือความรู้สึก อุดหนุน อุดหนุนต่อกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากตนเองในด้านจุดกำเนิดของบรรพบุรุษ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนาและภาษา เป็นความคิด ความรู้สึกในการประนีประนอม และแม้จะมีความแตกต่างกันแต่ก็ยอมรับในความต่างนั้น สามารถที่จะอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขันติธรรมทางชาติพันธุ์

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีความสนใจศึกษาขันติธรรมทางเชื้อชาติมากขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ.1954 ได้มีการเสนอแนวคิดสมมติฐานการติดต่อ (Contact Hypothesis) โดยนักวิชาการที่ชื่อ Allport ซึ่งได้รับความสนใจจากสาธารณะมากทั้งในทางทฤษฎีและมีอิทธิพลต่อการจัดทำนโยบายสาธารณะของประเทศสหรัฐฯ เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นนโยบายโรงเรียนรวมเชื้อชาติ (School Integration Policy) ในการให้นักเรียนผิวขาวและผิวดำเรียนรวมกัน หรือ นโยบายชุมชนรวมเชื้อชาติ (Housing Policy) ในการให้กลุ่มคนผิวขาวและผิวดำอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน แนวคิดสมมติฐานการติดต่อให้ความสำคัญ

36 การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

กับการติดต่อระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน โดยเชื่อว่าการลดความตึงเครียดและความเกลียดชังระหว่างกลุ่มสามารถแก้ไขได้ด้วยการทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นติดต่อกันด้วยวิธีการต่างๆ ที่คนคิดและพฤติกรรมของคนกลุ่มใหญ่ที่มีต่อคนกลุ่มน้อยในครั้งแรกอาจเป็นไปได้ในทางลบ แต่เมื่อมีการติดต่อกันมากขึ้น จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีขึ้นต่ออีกกลุ่ม อย่างไรก็ตามการติดต่อระหว่างกลุ่มนั้นจะต้องอยู่บนเงื่อนไขว่าสมาชิกทั้งสองกลุ่มนั้นต้องมีสถานะภาพที่เท่าเทียมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน มีความร่วมมือระหว่างกลุ่ม และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในการจัดหรือเปิดให้มีโอกาสในการติดต่อใกล้ชิดกัน (Allport, 1954)

หลังจากนั้นได้มีการนำแนวคิดสมมติฐานการติดต่อมาทำการศึกษา และพบว่า การนำคนสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันมาอยู่รวมกัน มีการติดต่อกัน หรือเรียนรู้ร่วมกันแต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะพัฒนาให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มคนต่างกลุ่มได้เสมอไป (Chotchakompant, 2003; Chester, Wittes & Radin, 1968; Koslin et al., 1969; Zuel & Humphrey, 1971) อาจมีรูปแบบหรือลักษณะเฉพาะของการติดต่อที่มีผลกระทบต่อทัศนคติ ซึ่งได้เกิดแนวคิดในการขยายขอบเขตการศึกษสมมติฐานการติดต่อ (Extended Contact Hypothesis) ในภายหลัง และพบว่า คุณภาพการติดต่อ (quality of contact) ที่เกิดขึ้นในขณะที่มีการติดต่อระหว่างกลุ่ม หากมีคุณภาพการติดต่อที่ดีแล้วจะสามารถพัฒนาทัศนคติระหว่างกลุ่มลดอคติ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันได้ (Anja, Tendayi, Dionne & Shafick, 2007; Chotchakompant, 2003; Islam & Hewstone, 1993; Pettigrew, 1997; Pettigrew & Tropp, 2006; Voci and Hewstone, 2003; Wright, Aron, McLaughli-Volpe & Ropp, 2006) นอกจากคุณภาพในการติดต่อแล้ว หลายงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปริมาณการติดต่อ (quantity of contact) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติระหว่างกลุ่ม โดยพบว่า ยิ่งมีความถี่ในการติดต่อระหว่างกลุ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกิดทัศนคติต่อกลุ่มที่ติดต่อดีขึ้น สามารถลดอคติ และการเลือกปฏิบัติได้ (Chotchakompant, 2003; Islam & Hewstone, 1993)

การศึกษาในครั้งนี้ได้นำทั้งคุณภาพและปริมาณการติดต่อมาเป็นตัวแปรในการศึกษาหาความสัมพันธ์กับขนัธธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้ประยุกต์ความหมายจากวรรณกรรมที่เคยได้มีการศึกษาในอดีต และได้ให้นิยามของ“คุณภาพการติดต่อ” ว่าหมายถึง สภาพหรือความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่เกิดขึ้น ในขณะที่มีการติดต่อกับชาวมุสลิมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน

ส่วนความหมายของ “ปริมาณการติดต่อ” ได้ให้นิยามว่าหมายถึง ความถี่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนในการติดต่อสัมพันธ์ หรือมีกิจกรรมร่วมกับชาวมุสลิมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งได้นำมากำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณภาพการติดต่อมีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สมมติฐานที่ 2 ปริมาณการติดต่อ มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความใกล้ชิดทางกายภาพระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความหนาแน่น หรือสัดส่วนของบุคคลนอกกลุ่ม มีส่วนส่งเสริมพัฒนาทัศนคติของกลุ่มตนเองที่มีต่อกลุ่มที่มีความแตกต่าง โดยความใกล้ชิดช่วยให้เกิดจำนวนครั้งของการติดต่อที่มากขึ้น ช่วยให้พัฒนาคุณภาพในการติดต่อ สามารถช่วยในการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อกลุ่มที่แตกต่างให้ดีขึ้น ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นได้นิยมนำตัวแปรความใกล้ชิดทางกายภาพมาทำการศึกษาทดสอบความสัมพันธ์ (Allport, 1954; Chester et al., 1968; Chotchakompant, 2003; Webster, 1961; Zuel & Humphrey, 1971) อย่างไรก็ตาม การศึกษาในอดีตส่วนใหญ่ได้วัดความใกล้ชิดด้วยการประเมินความรู้สึก ซึ่งเป็นการวัดแบบนามธรรม แต่ในการศึกษาครั้งนี้ได้วัดให้เป็นรูปธรรม โดยนิยามความหมายของ “ความใกล้ชิดทางกายภาพ” ว่าหมายถึง ทั้งสัดส่วนของชาวมุสลิมในพื้นที่ ซึ่งวัดจากร้อยละของชาวมุสลิมในแต่ละพื้นที่ต่อประชากรในพื้นที่ทั้งหมด และ ความหนาแน่นของชาวมุสลิมในพื้นที่ ซึ่งวัดจากจำนวนชาวมุสลิมในพื้นที่ต่อพื้นที่ (ตารางกิโลเมตร) โดยกำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 3 ความใกล้ชิดทางกายภาพ ทั้งสัดส่วนของชาวมุสลิมในพื้นที่ และความหนาแน่นของชาวมุสลิมในพื้นที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้

นอกจากแนวคิดสมมติฐานการติดต่อ (Contact Hypothesis) และแนวคิดการขยายขอบเขตการศึกษาสมมติฐานการติดต่อ (Extended Contact Hypothesis) ซึ่งพบว่าคุณภาพ (quality of contact) และปริมาณการติดต่อ (quantity of contact) มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ (ethnic tolerance) แล้ว ยังพบว่าความใกล้ชิดทางกายภาพระหว่างชาติพันธุ์ (proximity) มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์เช่นกัน อย่างไรก็ตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านจิตวิทยา

(Psychographic Antecedent) (Stephan, 1987) ซึ่งหมายถึงลักษณะทางจิตวิทยา อันประกอบไปด้วย ความเชื่อ (belief) พฤติกรรม (behavior) ทักษะคติ (attitudes) ความรู้สึก (affective) และโครงสร้างทางความคิด (cognitive) ที่หล่อหลอมบุคคลให้มีอัตลักษณ์ หรือตัวตนแตกต่างกัน โดยปัจจัยส่วนบุคคลด้านจิตวิทยาที่สำคัญที่พบว่ามียุทธพลต่อชนดิธรรมทางชาติพันธุ์และนำมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย จิตสาธารณะ และ ชาติลักษณะของความเป็นชาวไทยพุทธ

จิตสาธารณะ (public mind) หรือความใส่ใจสาธารณะ (civic concern) หมายความว่าผู้ที่มีส่วนร่วม (social conscious) สนใจ ห่วงใย และเอาใจใส่ผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว นึกถึงแต่ตัวเอง (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2550) เป็นสำนึกสาธารณะ ตระหนักถึงเรื่องที่ต้องเผชิญโดยเทียบเคียงหากเป็นตนเอง (พิมพ์พลย์ บุญมงคล, 2547) รวมถึงการให้ความสำคัญเรื่องสังคมมากกว่าส่วนตัว (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2550) ให้ความใส่ใจกับความอยู่ของผู้อื่น และสนใจกับประเด็นปัญหาสาธารณะ (Chotchakornpant, 2003) ซึ่งจากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า จิตสาธารณะ (public mind) และ ตัวแปรที่มีลักษณะเดียวกัน เช่น ความใส่ใจเรื่องสาธารณะ (civic concern) มียุทธพลต่อทัศนคติของสมาชิกนอกกลุ่ม (Amir, 1969; Chotchakornpant, 2003; Schofield & Sagar, 1977) ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้ได้ให้นิยามของ “จิตสาธารณะ” ว่าหมายถึง ทักษะคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว และสามารถใช้ชีวิตหรือต้องการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อมวลชนหรือสังคม มากกว่าประโยชน์ของตนเอง โดยกำหนดเป็นสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 จิตสาธารณะ มียุทธพลต่อชนดิธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

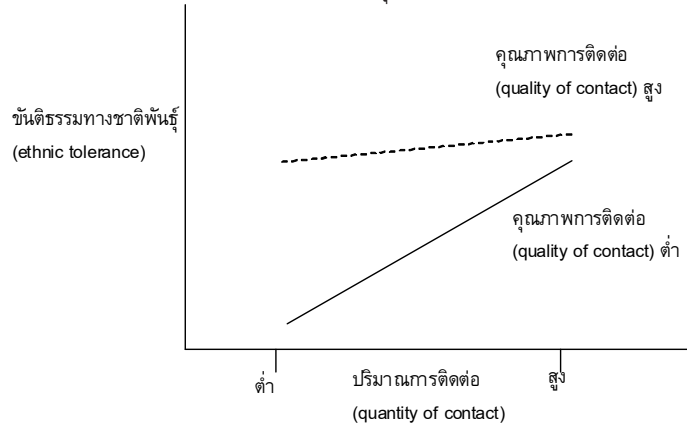
ชาติลักษณะ (ethnic identity) เป็นสภาพโครงสร้างทางจิตที่บุคคลระบุตัวตนเองสังกัดอยู่ในกลุ่มใด หมู่ใด หรือไม่อยู่ในกลุ่มใด หรือเป็นคู่ตรงกันข้ามกับกลุ่มใด เป็นกลุ่มคนที่วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา เป็นของตนเอง และทุกคนในกลุ่มเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน (วรเมธ ยอดบุน, 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยึดถือในอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาเดียวกัน ซึ่งอาจเรียกความรู้สึกผูกพันนี้ว่า สำนึกทางชาติพันธุ์หรือชาติลักษณะ (ethnic identity) (อมรา พงศาพิชญ์, 2544) เป็นความรู้สึกที่บุคคลยึดมั่นว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง (Frabutt, Ghazarian, Supple, Plunkett & Sands, 2006) รวมถึงโครงสร้างทางจิตที่บุคคลจงรักภักดีต่อการรวมวัฒนธรรม ศาสนา ภาษากายภาพ

และภาษา (Torres, 1996) โดยผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าชาติลักษณะมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารกับคนนอกกลุ่ม (Mi'ari, 1998) และกลุ่มที่มีความเคร่งครัดหรือเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา มักจะมีความสัมพันธ์เชิงลบในทิศทางตรงข้ามกับการมีชั้นดีธรรมต่อกลุ่มที่มีศาสนาแตกต่างกับกลุ่มตน (Kuovich & Hodson, 1999) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ให้นิยาม "ชาติลักษณะ" ว่า หมายถึง ความรู้สึกความเป็นตัวตนของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งยึดมั่นในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ และกำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 5 ชาติลักษณะในการเป็นไทยพุทธมีอิทธิพลเชิงลบต่อชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แม้ว่างานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องชั้นดีธรรมและประเด็นที่เกี่ยวข้องในอดีต จะมีผลการศึกษายืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพการติดต่อ หรือตัวแปรปริมาณการติดต่อ ที่มีผลต่อชั้นดีธรรม หรืออคติ หรือความกังวลต่อคนต่างกลุ่มดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การศึกษาเหล่านั้น เป็นเพียงการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อชั้นดีธรรมหรืออคติต่อคนต่างกลุ่ม โดยยังไม่มีการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของทั้งตัวแปรคุณภาพการติดต่อ และปริมาณการติดต่อ ที่ร่วมกันมีอิทธิพลต่อชั้นดีธรรมแต่อย่างใด การวิจัยในครั้งนี้ จึงเพิ่ม การทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและปริมาณการติดต่อในการร่วมกันอธิบายชั้นดีธรรม โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ตัวแบบทดสอบปฏิสัมพันธ์ของปริมาณการติดต่อกับคุณภาพการติดต่อที่ร่วมกัน มีอิทธิพลต่อชั้นดีธรรมเชิงชาติพันธุ์

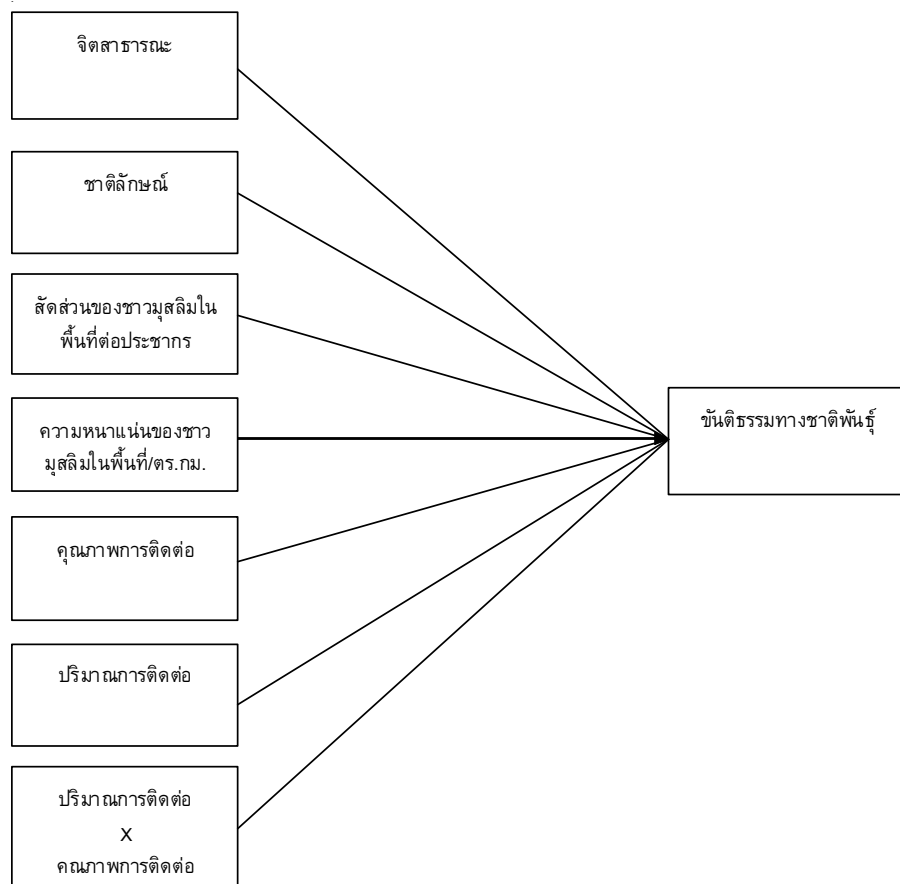

จากวรรณกรรมที่ผ่านมาในอดีต พบว่า การศึกษาที่ใช้แนวคิดการขยายขอบเขตการศึกษา สมมติฐานการติดต่อ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับตัวแปรคุณภาพการติดต่อมากกว่าตัวแปร ปริมาณการติดต่อ การศึกษาในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับตัวแปรคุณภาพการติดต่อ โดยหากคุณภาพการติดต่อสูง ไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์เป็นอย่างไร จะมีการติดต่อบ่อยครั้ง หรือน้อยครั้ง ย่อมไม่ทำให้ชั้นวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่หากในกรณีที่คุณภาพ ในการติดต่อต่ำ จำเป็นที่จะต้องมีปริมาณการติดต่อที่บ่อยครั้งมากขึ้น เพื่อให้มีชั้นวัฒนธรรม ทางชาติพันธุ์ที่สูงขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีปริมาณการติดต่อกับสมาชิกนอกกลุ่มสูง ระดับของคุณภาพการติดต่อ ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำ จะมีผลต่อระดับชั้นวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์น้อย หรือไม่มากนัก แต่หากในสถานการณ์ที่มีการติดต่อกับบุคคลนอกกลุ่มต่ำ ระดับของคุณภาพ การติดต่อจะมีผลต่อระดับของชั้นวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ โดยคุณภาพการติดต่อที่สูงจะมี ชั้นวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์สูงกว่าคุณภาพการติดต่อที่ต่ำ การวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดเป็น สมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 6 คุณภาพและปริมาณการติดต่อมีอิทธิพลร่วมกัน (interaction effect) ในการอธิบายชั้นวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิมใน พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำมากำหนดเป็นสมมติฐานในการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework)

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้และให้งานวิจัยครบถ้วนสมบูรณ์ การศึกษาในครั้งนี้ จึงได้ใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ด้วยการสำรวจ (survey research) เป็นขั้นตอนแรก และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) ในขั้นตอนหลัง เพื่อนำข้อมูลมาเสริมผลของการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มาจากพื้นที่จังหวัดอื่นนอกสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้เข้าปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เคยมีประสบการณ์ในการติดต่อกับชาวมุสลิมมาก่อน ปราศจากอคติที่อยู่ในพื้นที่มานาน ไม่มีความคุ้นเคย หรือเหนียวแน่นจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งลักษณะของกลุ่มประชากรมีความเหมาะสมสำหรับการทดสอบสมมติฐานการติดต่อ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การจะทดสอบว่าการติดต่อกับคนต่างกลุ่มจะทำให้เกิดชนิตธรรมเพิ่มขึ้นหรือไม่ จำเป็นที่จะต้องศึกษาจากกลุ่มประชากรที่ไม่เคยติดต่อกับคนต่างกลุ่มมาก่อนนั่นเอง ประชากรเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนชั้นประทวน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสติดต่อกับชาวมุสลิมในพื้นที่ จำนวน 731 คน ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 263/2550 ลงวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2550 แบ่งเป็น 17 หมวดเฉพาะกิจ (มว.จก.) หมวดละ 43 คน กระจายปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้านต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ตารางที่ 1) มีหน้าที่ในการเฝ้าเหตุ ตั้งจุดตรวจจุดสกัด คุ้มครองพื้นที่ คุ้มครองประชาชน หรือภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบในพื้นที่ เช่น งานชุมชนมวลชนสัมพันธ์

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อิงจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างถึงใน สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2549: 181) ที่ได้กำหนดขนาดตัวอย่างอยู่ระหว่าง จำนวน 248-260 ราย สำหรับจำนวนประชากร 700-800 ราย แต่เพื่อความเหมาะสมในการสุ่มตัวอย่างแบบช่วงชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) ประกอบกับการส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในภาคสนาม โดยตามเก็บรวบรวมในภายหลัง ในขณะที่อยู่ในสถานการณ์ไม่ปกติ การเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนอาจมีอุปสรรค อาจทำให้แบบสอบถามสูญหายจำนวนมาก หรือขาดความสมบูรณ์ได้ จึงได้กำหนดจำนวนตัวอย่างที่จะจัดเก็บให้เท่ากันทุกหมวดละ 20 คน จำนวน 17 หมวด รวมจำนวนตัวอย่าง จำนวน 340 คน (ตารางที่ 1) ใช้แบบสอบถามแบบให้ผู้ตอบเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง (self-administrative questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2551 หลังจากที่ถูกกลุ่มตัวอย่างได้มีประสบการณ์ติดต่อกับชาวมุสลิมในพื้นที่มาแล้วประมาณ 10 เดือน เป็นการเก็บข้อมูลแบบไม่เจาะจงระบุตัวผู้ตอบ ให้ความสำคัญในการทำงาน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 261 ชุด คิดเป็นร้อยละ 77.65

ตารางที่ 1: จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำแนกตามพื้นที่ในหมู่บ้าน/ที่ตั้ง ตำบล อำเภอ และจังหวัด และจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่

ลำดับ	มว.จก. ตชด.ที่	หมู่บ้าน/ที่ตั้ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ประ ชา กร	กลุ่มตัว อย่าง
1	5001	วัดถัมภาวาส	ปะเสยะวอ	สาบบุรี	ปัตตานี	43	20
2	5002	สภ.คลองใหม่	คลองใหม่	ยะรัง	ปัตตานี	43	20
3	1101	รูสะมิแล	รูสะมิแล	เมืองปัตตานี	ปัตตานี	43	20
4	1201	กือยา	ปะกาสะรัง	เมืองปัตตานี	ปัตตานี	43	20
5	1301	วัดนพวงศาราม	รูสะมิแล	เมืองปัตตานี	ปัตตานี	43	20
6	1401	ดี	บานา	เมืองปัตตานี	ปัตตานี	43	20
7	3101	ป่อน	บ้านแห	ธารโต	ยะลา	43	20
8	3201	วัดยะลาธรรมาราม	สะเตง	เมืองยะลา	ยะลา	43	20
9	3202	บาลอ	บาลอ	รามัน	ยะลา	43	20
10	3301	มาลาบูบองกอ	สะเตง	เมือง	ยะลา	21	10
		ทำสาป	ทำสาป	เมืองยะลา	ยะลา	22	10
11	3401	ตาเปงูไ้	เกะรอ	รามัน	ยะลา	43	20
12	2101	เจาะไอร้อง	จวบ	เจาะไอร้อง	นราธิวาส	43	20
13	2201	ชรายอ	ปาเสมัส	สุไหงโกล	นราธิวาส	43	20
14	2202	วัดเขากง	ลำภู	เมือง	นราธิวาส	43	20
15	2301	ตันหยงมัส	ระแงะ	ระแงะ	นราธิวาส	43	20
16	2401	ดุซง	ดุซงยอ	จะแนะ	นราธิวาส	43	20
17	2402	ตลาดผลไม้	รือเสาะ	รือเสาะ	นราธิวาส	43	20
		การเคหะ รวมทั้งสิ้น				731	340

44 การจัดการภาครัฐแบบเอกชน

จากนิยามที่ได้ให้ความหมายไว้แล้ว ได้มีการสร้างข้อคำถาม และสร้างมาตรวัดแต่ละตัวแปร โดยตัวแปรชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ จิตสาธารณะ และชาติลักษณะ เป็นการวัดจากทัศนคติ คำตอบในแต่ละข้อเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) ประเมินค่า 5 ระดับ จากเห็นด้วยมากที่สุด ถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด ตัวแปรชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ วัดจากคำถาม จำนวน 10 ข้อ ตัวอย่างคำถาม เช่น “ท่านยอมรับได้หากผู้บังคับบัญชาของท่านเป็นชาวมุสลิม” หรือ “ท่านยอมรับได้หากต้องตั้งบ้านเรือนที่พสกิอาศัยในชุมชนชาวมุสลิม” เป็นต้น ตัวแปรจิตสาธารณะ วัดจากคำถาม จำนวน 10 ข้อ ตัวอย่างคำถาม เช่น “ถึงแม้จะได้รับค่าตอบแทนเป็นจำนวนไม่มากนัก แต่ท่านพร้อมที่จะปฏิบัติงานเต็มความสามารถเพื่อประโยชน์สุขของสังคม” หรือ “สังคมจะ น่ายุติขึ้นหากท่านให้ความช่วยเหลือและบริการประชาชนอย่างเต็มที่” เป็นต้น ในส่วนของ ตัวแปรชาติลักษณะ วัดจากคำถาม จำนวน 10 ข้อ เช่นเดียวกัน ตัวอย่างคำถาม เช่น “ท่านภูมิใจ ที่ได้เป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมของ ความเป็นไทยพุทธ” หรือ “ความเข้าใจในประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธจะช่วยให้เข้าใจความเป็นชาติไทย มากขึ้น” เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าเฉลี่ยเพื่อพรรณนา ได้แบ่งช่วง ค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ช่วง จากน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80) จนถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00)

ในการวัดตัวแปรปริมาณการติดต่อ เป็นการวัดความคิดเห็นในความคิดของการติดต่อ คำตอบในแต่ละข้อเป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ จากมีความถี่/บ่อยครั้งในการติดต่อมากที่สุด ถึง มีความถี่/บ่อยครั้งในการติดต่อน้อยที่สุด วัดจากคำถามจำนวน 6 ข้อ ตัวอย่างคำถามเช่น “ความถี่ในการติดต่อกับชาวมุสลิมในพื้นที่ในกิจกรรมที่จัดโดยหน่วยราชการ เช่น เวทีชาวบ้าน หรือการประชุมกรรมการหมู่บ้าน” หรือ “ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสันทนการกับชาวมุสลิมในพื้นที่ เช่น เล่นกีฬา งานรื่นเริง” เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าเฉลี่ย เพื่อพรรณนาได้แบ่งช่วงค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ช่วง จากความถี่/บ่อยครั้งน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80) จนถึงความถี่/บ่อยครั้งมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00) ส่วนตัวแปรคุณภาพการติดต่อ ใช้มาตรวัดแบบ semantic differential scale แบ่งระดับการวัดออกเป็น 7 ระดับ ตามลักษณะ คำคุณศัพท์เชิงบวก และเชิงลบ จำนวน 7 ข้อ ตัวอย่างคำถามเช่น “การติดต่อเกิดขึ้นจากการถูกบังคับ- การติดต่อเกิดขึ้นเพราะสมัครใจ” “ติดต่อกันด้วยความหวาดระแวง – ติดต่อกันด้วยความไว้วางใจ” หรือ “ติดต่อกันด้วยความตึงเครียด-ติดต่อกันด้วยความผ่อนคลาย” เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ของกลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าเฉลี่ยเพื่อพรรณนา ได้แบ่งช่วงค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ช่วง

จากคุณภาพการติดต่อน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00–2.20) จนถึงคุณภาพการติดต่อมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.81–7.00)

ปัจจัยด้านความใกล้ชิดทางกายภาพประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ 1) สัดส่วนของชาวมุสลิมในพื้นที่ต่อประชากรทั้งหมด ซึ่งหมายถึง “ร้อยละของชาวมุสลิมในแต่ละพื้นที่ต่อประชากรในพื้นที่ทั้งหมด” วัดจากจำนวนประชาชนในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลามคิดเป็นสัดส่วนร้อยละต่อประชากรทั้งหมดของตำบลทั้งหมดเฉพาะกิจตำรวจตระเวนชายแดนนั้นปฏิบัติงานอยู่ และ 2) ความหนาแน่นของชาวมุสลิมต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งหมายถึง “จำนวนชาวมุสลิมในตำบลต่อตารางกิโลเมตร” การวัดค่าตัวแปร จึงวัดจากจำนวนประชากรที่เป็นชาวไทยมุสลิมในตำบลเทียบสัดส่วนต่อพื้นที่เป็นตารางกิโลเมตร (คนต่อตารางกิโลเมตร)

ตัวแปรขั้นต้นธรรมทางชาติพันธุ์ จิตสาธารณะ ชาดีลักษณ์ คุณภาพการติดต่อ และปริมาณการติดต่อ เป็นตัวแปรทัศนคติ คำนวณจากผลคะแนนรวมรายชื่อในแต่ละตัวแปร แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย และเพื่อให้เป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพหน่วยงานและบริบทสังคมไทย ได้ผ่านการตรวจสอบความแม่นยำตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นนายตำรวจระดับกลางถึงสูง ปฏิบัติราชการประจำศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ส่วนหน้า) จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน (ชั้นยศ พลตำรวจตรี 1 คน และชั้นยศ พันตำรวจเอก 1 คน) ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อทดสอบความแม่นยำตรงทางโครงสร้างของรายข้อคำถาม และใช้การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของชุดคำถาม ผลการทดสอบพบว่า ชุดคำถามมีความเชื่อมั่นและแม่นยำในระดับที่ยอมรับได้ โดยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค พบไม่ต่ำกว่า .60 (Hair et al., 2006) และ ค่า factor loading มีค่าไม่ต่ำกว่า .40 (Nunnally & Bernstein, 1994) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2: ค่า Factor loading และ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด

ตัวแปร	Factor loading	ค่าความเชื่อมั่น (Alpha)
ชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์	0.50 – 0.75	0.76
จิตสาธารณะ	0.42 – 0.73	0.86
ชาติลักษณะ	0.42 – 0.75	0.88
ปริมาณการติดต่อ	0.61 – 0.70	0.90
คุณภาพการติดต่อ	0.44 – 0.66	0.85

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบช่วงชั้น (hierarchical regression analysis) สำหรับเทคนิคการทดสอบอิทธิพลรวม (interaction effect) ใช้แนวทางการทดสอบของ Baron & Kenny (1986)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นขั้นตอนที่สองของการศึกษาถัดจากการสำรวจ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เป้าหมายหลัก คือ การอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้รับการวิจัย โดยสนทนาเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนระดับชั้นประทวนจากนอกพื้นที่ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 จังหวัดละ 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน มีหนังสือขอความร่วมมือให้กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 4 เป็นผู้คัดเลือกให้ โดยพิจารณาเจ้าหน้าที่ตำรวจประทวนที่เข้าใจในสถานการณ์ และสามารถเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่นที่ปฏิบัติงานร่วมกันได้ จัดให้มีการสนทนากลุ่มในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 หลังจากทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเสร็จสิ้น เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะเป็นข้อมูลเสริมการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง เพื่อให้การศึกษาเป็นกลางและผู้ร่วมการสนทนากลุ่มมีอิสระในการตอบและไม่ถูกครอบงำทางความคิดจากผู้บังคับบัญชาที่เป็นตำรวจ ผู้วิจัยจึงไม่เลือกใช้นักวิจัยตำรวจเป็นสถานที่ในการสนทนากลุ่ม แต่เลือกใช้สถานศึกษาแทน โดยจัดการสนทนากลุ่ม ณ ที่ทำการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร-

มหัพัตต ภาคพิเศษ อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในการสนทนากลุ่มจัดให้มีเจ้าหน้าที่
สังเกตการณ์ จดบันทึก และบันทึกเสียงผู้เข้าร่วมประชุม

การวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย วิเคราะห์ผลการสนทนา
กลุ่มตามประเด็นคำถาม เพื่อสรุปผลเกี่ยวกับ ขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ คุณภาพการติดต่อ
ปริมาณการติดต่อ การปฏิบัติตัวต่อชาวไทยมุสลิม ความรู้สึก ทศนคติที่มีต่อชาวไทยมุสลิม
ในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนวทางในการปฏิบัติเพื่อสร้างขั้นตอนธรรม จากนั้น
ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาเปรียบเทียบกับผู้ช่วยวิจัยเพื่อพิจารณาความถูกต้อง
ความครบถ้วน เพื่อลดอคติที่อาจเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

ผลการศึกษา

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายทั้งหมด อายุเฉลี่ย
38.18 ปี อายุราชการโดยเฉลี่ย 15.54 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดในระดับมัธยมศึกษา/
ปวช. คิดเป็นร้อยละ 73.18 มีรายได้ประมาณ 10,001 ถึงไม่เกิน 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ
71.65 มีภูมิลำเนาเดิมส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 54.79 รองลงมาคือ
ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 23.37 ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 18.39 ภาคใต้ (นอกพื้นที่ 3 จังหวัด)
ร้อยละ 2.68 และมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ น้อยที่สุด ร้อยละ 0.77 ส่วนใหญ่สมรสแล้ว
คิดเป็นร้อยละ 65.13 ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ส่วนใหญ่
เป็นกลุ่มคนที่มาจากภูมิภาคอื่นที่ไม่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ แม้จะมีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีภูมิลำเนา
และที่ตั้งหน่วยอยู่ในภาคใต้ (นอกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก คือ
มีเพียงร้อยละ 2.68 เท่านั้น นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดยังเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ
ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมสามารถควบคุมตัวแปรอื่นๆที่อาจมีผลต่อการทดสอบ
จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับของขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์
ที่มีต่อชาวมุสลิมในระดับมาก ($\bar{X}=3.47$, S.D.=0.61) มีระดับของคุณภาพการติดต่อในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X}=4.37$, S.D.=1.22) มีระดับของปริมาณการติดต่อในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.66$,
S.D.=0.78) มีจิตสำนึกในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.41) และมีระดับของชาติลักษณะ

48 การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

ในระดับมาก ($\bar{x}=4.12$, $S.D.=0.49$) ในส่วนของความใกล้ชิด ทางกายภาพระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนกับชาวมุสลิมในพื้นที่ในตัวแปรสัดส่วนของชาวมุสลิมในพื้นที่ต่อประชากรทั้งหมดพบว่า ทุกตำบลที่มีหมวดเฉพาะกิจตำรวจตระเวนชายแดน (มว.จก.ตชด.) ปฏิบัติงานอยู่จะมีชาวไทยมุสลิมอยู่เกินร้อยละ 80 ขึ้นไป ทุกตำบล ยกเว้น ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีชาวไทยมุสลิม สัดส่วนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 68.2 ต่อประชากรทั้งหมด ส่วนตำบลที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่หนาแน่นมากที่สุด ก็คือ ตำบลกะรอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ซึ่งมีชาวไทยมุสลิมอยู่ ร้อยละ 100 หรือไม่มีชาวไทยพุทธอยู่อาศัยเลยในตำบลดังกล่าว สำหรับตัวแปรจำนวนชาวมุสลิมในพื้นที่ต่อตารางกิโลเมตร พบว่า ตำบลที่มีชาวมุสลิมอยู่หนาแน่นที่สุด ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีจำนวนชาวมุสลิม เฉลี่ย 2,833.37 คน/ตารางกิโลเมตร และตำบลที่มีชาวมุสลิมอยู่หนาแน่นน้อยที่สุด ก็คือ ตำบลบันนัง อำเภอธารโต จังหวัดยะลา มีความหนาแน่นของชาวมุสลิม เฉลี่ย 64.58 คน/ตารางกิโลเมตร

ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์เป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทำนายด้วยกันในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ มีค่าไม่เกินที่ระดับ 0.80 (Stevens, 1992) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3: ตารางแสดงค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระ

	สัดส่วน ชาวมุสลิม	ความหนาแน่น ชาวมุสลิม	จิตสาธารณะ	ชาติลักษณะ	คุณภาพ การติดต่อ	ปริมาณ การติดต่อ
สัดส่วน ชาวมุสลิม	$\bar{x} = 88.9$					
ความหนาแน่น ชาวมุสลิม	-.42*	$\bar{x} = 443.61$				
จิตสาธารณะ	-.01	.07	$\bar{x} = 4.49$ S.D. = 0.41			
ชาติลักษณะ	-.11	.06	.31*	$\bar{x} = 4.12$ S.D. = 0.49		
คุณภาพ การติดต่อ	-.05	-.15*	.16*	.09	$\bar{x} = 4.37$ S.D. = 1.22	
ปริมาณ การติดต่อ	.05	-.12*	.15*	.16*	.37*	$\bar{x} = 2.66$ S.D. = 0.78

* $P < .05$

การทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ ตามกรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบช่วงชั้น (hierarchical regression analysis) พบว่า ตัวแปรปัจจัย จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) จิตสาธารณะ 2) ชาติลักษณะ 3) สัดส่วนของชาวมุสลิมในพื้นที่ต่อประชากร และ 4) ความหนาแน่นของชาวมุสลิม ทั้ง 4 ตัวแปรนี้ สามารถ รวมกันอธิบายขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ ได้ร้อยละ 7.5 ($R^2 = 0.075$) โดยใน 4 ตัวแปรนี้ มีเพียงตัวแปรเดียวที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติสามารถยืนยันได้ว่ามีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ คือ ตัวแปรจิตสาธารณะ ($\beta = 0.270^{***}$, $p < 0.001$) ส่วนตัวแปรการติดต่อ จำนวน 2 ตัวแปร คือ 1) คุณภาพการติดต่อ และ 2) ปริมาณการติดต่อ ทั้ง 2 ตัว นี้ สามารถรวมกัน อธิบายขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ ได้ร้อยละ 6.6 ($R^2 = 0.066$) โดยทั้ง 2 ตัวแปร คือ คุณภาพการติดต่อ ($\beta = 0.147^*$, $p < 0.05$) และปริมาณการติดต่อ ($\beta = 0.176^{**}$, $p < 0.01$) มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ทั้ง 2 ตัวแปร และเมื่อรวมตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรนี้ สามารถรวมกันอธิบายขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ได้ ร้อยละ 14.1 ($R^2 = 0.141$)

ตารางที่ 4 : ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
	ขั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ (ethnic tolerance) (B)
ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	
จิตสาธารณะ	0.270***
ชาติลักษณ์	0.009
สัดส่วนชาวมุสลิม	-0.057
ความหนาแน่นของ ชาวมุสลิม	-0.033
R ²	0.075
การติดต่อ	
คุณภาพการติดต่อ	0.147*
ปริมาณการติดต่อ	0.176**
R ² Change	0.066
R ²	0.141
ปฏิสัมพันธ์การติดต่อ	
คุณภาพการติดต่อ X ปริมาณการติดต่อ	-0.055
R ² Change	0.003
R ²	0.144

* p-value < 0.05

** p-value < 0.01

*** p-value < 0.001

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า ทั้ง 6 ตัวแปร ดังกล่าว มีเพียง 3 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์อย่างมีนัยสำคัญ เรียงตามลำดับ คือ จิตสาธารณะ ($\beta = 0.270^{***}$, $p < 0.001$) ปริมาณการติดต่อ ($\beta = 0.176^{**}$, $p < 0.01$) และคุณภาพการติดต่อ ($\beta = 0.147^*$, $p < 0.05$) ส่วนตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ชาติลักษณ์ ลัทธิของชาวมุสลิมในพื้นที่ต่อประชากรทั้งหมด จำนวนชาวมุสลิมในพื้นที่ พบว่า ไม่มีอิทธิพลโดยตรงกับขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้ ยังไม่พบว่าคุณภาพและปริมาณการติดต่อมีอิทธิพลร่วมกัน (interaction effect) ในการอธิบายขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด (ตารางที่ 4) ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 2 และ 4 ปฏิเสธสมมติฐานที่ 3, 5 และ 6

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ และตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มแล้ว ให้ผลที่สอดคล้องกัน โดยข้อมูลเชิงคุณภาพได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นผู้ที่มาจากพื้นที่ที่มีระดับขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ต่อชาวมุสลิมในระดับ “มาก” เนื่องจากปัญหาไม่ได้อยู่ที่การนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน แต่อยู่ที่ความหวาดระแวง ซึ่งความหวาดระแวงก็มีได้เกิดจากปัจจัยทางศาสนาแต่อย่างใด ดังนั้นความเป็นชาวมุสลิมจึงไม่ได้ทำให้ระดับของขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ลดลงแต่อย่างใด เห็นได้จากคำพูดของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่ว่า

“เหตุที่อยากจะเอาคืน ไม่ได้มองเรื่องมีศาสนาที่แตกต่างกันว่าเป็นมุสลิม แต่มองว่าเพราะเขามาทำเรา มาทำพวกเราทำไม เราก็ต้องทำเขา เราเป็นผู้ถูกกระทำก็ต้องโต้ตอบ เมื่อใช้กำลังก็ต้องเอาคืน ไม่ได้มองว่าเป็นมุสลิม”

นอกจากนั้นการที่มีระดับของขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ในระดับมากยังเกิดจากการที่ได้ผ่านการกล่อมเกลาคือความเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ทำให้เป็นผู้ที่มีความตระหนักในงานพัฒนามากกว่างานจับกุมปราบปราม ซึ่งปรากฏชัดเจนในความเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มคนหนึ่งว่า

“ตำรวจตระเวนชายแดนจะยึดคุณลักษณะ 3 ประการ คือ หนึ่ง รับผิดชอบต่อทหาร สอง จัดกุมได้อย่างตำรวจ สาม พัฒนาช่วยเหลือประชาชนได้อย่างข้าราชการพลเรือน ทั้งสามข้ออยู่ในสายเลือดของตำรวจตระเวนชายแดนทุกคน เพราะฉะนั้นการพัฒนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของงานตำรวจตระเวนชายแดนอยู่แล้ว ถูกกำหนดอัตโนมัติ ไม่จำเป็นต้องมีนโยบายก็มีการนำไปปฏิบัติ”

ตำรวจตระเวนชายแดนจะปฏิบัติหน้าที่โดยใช้งานชุมชนมวลชนสัมพันธ์เป็นตัวนำเพื่อการเข้าถึงชาวบ้านและพยายามให้ “ได้ใจ” ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนจึงเป็นฝ่ายริเริ่มเข้าไปติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่ แม้ว่าในระยะแรกจะมีอุปสรรคเรื่องความหวาดระแวงอยู่บ้าง แต่เมื่อมีปริมาณการติดต่อเพิ่มขึ้น ก็ทำให้เกิดคุณภาพการติดต่อที่ดีขึ้น และขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ก็ดีขึ้นไปด้วยในเวลาเดียวกัน ดังเช่นคำพูดของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มหลายคนที่ว่า

“แรก ๆ รู้สึก เกิดความรู้สึกหวาดระแวง รู้สึกกลัว เลื้อยเกราะใส่ตลอด กว่าจะได้คุยกันในพื้นที่ใช้เวลาเป็นเดือน ครั้งแรกลงทำงานในพื้นที่ไม่ได้คุย ถือบั้นตลอด ครั้งแรกที่ได้คุยกับคนในพื้นที่ เป็นเด็กวัยรุ่น เตะฟุตบอลกันที่สนาม ไม่อยากคุยกับเขา เขาก็ไม่อยากคุยกับเรา ครั้งแรกถามคำตอบคำ แต่พอไปเจอบ่อย ๆ เพื่อจะได้รู้ว่าเขาเป็นใครมาจากไหน เจอบ่อย ๆ ก็ต้องคุย ก็คุยดีต่อกัน พอคุยกันจริง ๆ แล้ว เขาก็อัธยาศัยดี ต่อมาถามอะไรก็ไม่ถามคำตอบคำ”

“ช่วงที่ผมมาอยู่ยะลาใหม่ รู้จักกับ โต๊ะแซ ... ลูก ๆ หลาน ๆ เขา มาพบปะมาเล่น ก็พากับเรา ทำให้ไม่เกิดความกลัว เด็กที่มาเล่นด้วย เรียนอยู่โรงเรียนปอเนาะ ประถมประถมศึกษาปีที่ 3 4 5 เมื่อพ่อแม่ปล่อยให้เด็กมาสังสรรค์มาเล่นกับเราก็แสดงว่าเขาไว้วางใจเรา”

“พอเจอกันบ่อย ๆ คุยกันไปคุยกันมา ก็เลยถามคนในพื้นที่ว่า น้องกลัวพี่ไหมเนี่ย ที่นั่งถือปืนคุ้มกัน ชาวบ้านก็ตอบว่า “ผมก็กลัวพี่” ผมก็ว่า “พี่ก็กลัวน้อง”

ต่างคนต่างกลัว ที่กลัวเพราะไม่เคยคุย ไม่รู้จักกันเลย ครั้งแรกที่คุยกัน เป็นเรื่องวัยรุ่น เตะฟุตบอลไปโดนหลอดไฟกับกระจกอาคารเรียนแตก ทำให้คุยกันว่าจะใช้อย่างไร ก็คุยกันต่อเรื่อย ๆ ไป”

“เจ้าหน้าที่ปัจจุบันทำให้ทุกอย่าง แม่กระทั่งสวมใส่เข้าไปในโรงเรียนจนเรียนไม่ได้ มีการร้องเรียนไปก็ดำเนินการไม่ได้ พวกผมก็ดำเนินการเอง จัดการให้เรียบร้อย ทำความสะอาด ประมาณ 3 เดือน เสร็จ ไปคุยกับผู้อำนวยการว่า จะทำให้โรงเรียน อีก เด็กนักเรียนชอบเล่นฟุตบอล ผมก็ทำสนามให้ ตามไปถึงบ้าน พูดคุยกับ พ่อแม่เด็ก เมื่อชาวบ้านยอมรับเราแล้ว มีอะไรให้หมด แบนค์สมัยเก่าๆ ใบละ 500 บาท แบนค์ 1 บาท แบนค์ 10 แบนค์ 20 เอามาให้ผม มีอะไรช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน เขาให้หมด ถ้าเขารักเราแล้ว เขาให้หมด เขารัก ตชด. ทุกอย่างเปลี่ยนไปเลย จากแรก ๆ ชาวบ้านพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก ตชด.ก็เปลี่ยนพฤติกรรม มาก เราต้องเข้าใจ เข้าถึง และต้องพัฒนา ทุกวันนี้อยากอยู่ทำงานในพื้นที่ต่อ”

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ยังพบปัจจัยเพิ่มเติมที่เป็นปัจจัยเสริม ให้เกิดคุณภาพและปริมาณการติดต่อที่ดี ก็คือ

1) ภาษา หากเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้ภาษายาวีได้ จะทำให้การติดต่อมีผลดีเป็นอย่างมาก “ปัญหาด้านภาษาที่แตกต่างกัน ทำให้สื่อสารกันไม่ตรงกัน” เป็นคำพูดที่ผู้ให้สนทนากลุ่มแสดง ความคิดเห็นสะท้อนได้อย่างชัดเจน

2) ยารักษาโรคและเวชภัณฑ์ เป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่มีความต้องการ และเมื่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถให้ความช่วยเหลือได้ ก็จะทำให้เกิดการติดต่อที่ดี ดังที่มีผู้ให้ความเห็นว่า

“ยาเวชภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดชาวบ้านเข้าหาเรา เราไม่เข้าไปหาเขา แต่ถ้าเขารู้ว่า เรามียา เขาจะเข้ามาหาเรา ยาเวชภัณฑ์ เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ ชาวบ้านเข้าหาเจ้าหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยม”

54 การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

“เนื่องจากในพื้นที่ขาดการรักษาพยาบาล และชาวบ้านไม่ชอบไปโรงพยาบาล หรือสถานื่อนามัย ผังใจว่า ตชด. ช่วยเหลือได้ดี การที่ทำงานกิจการพลเรือน จะต้องมีการมีของนำไป มีของไปแจก มียาไปให้ ชาวบ้านรับไปแล้ว อาจขอจดเป็น ข้อมูลไว้เล็กน้อย แล้วขยายพื้นที่ไป ก็จะได้ แต่ที่ขาดแคลน คือ ยา กลางคำ กลางคืน น้ำเกลือให้ได้ มาหาหมอ เย็บแผล ทำแผล ไม่ชอบไปอนามัย เจ้าหน้าที่อนามัยไม่มีคนอยู่ หากคนยาก ตชด.สามารถเรียกได้ตลอด การคมนาคมลำบาก การออกมวลงชน หากมียาติดเข้าไป ก็จะเข้าหาชาวบ้านได้ จะได้ใจชาวบ้าน”

3) งานพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในชุมชน งานพัฒนาสถานที่ สาธารณะสมบัติ หรือการช่วยเหลือประชาชนที่ยากจน จะทำให้การเข้าไปติดต่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปด้วยดี เช่นเหตุการณ์หนึ่ง คือ

“ความบาดใจระหว่างเจ้าหน้าที่พลรมชุดเดิมกับชาวบ้านในพื้นที่ มีการหวาดระแวงทั้งสองฝ่ายระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่หลังจากที่เจ้าหน้าที่ไปช่วยทำความสะอาดกุโบ (สุสาน) ในโอกาสวันพ่อ (5 ธันวาคม) ชาวบ้านก็หวาดระแวงน้อยลง หลังจากนั้น จากที่เคยเจอหน้ากันทำหน้าบึ้งตึงใส่ ตอนหลังจากไปช่วยทำความสะอาดกุโบ ก็ยิ้มแย้ม”

4) ความเข้าใจและเข้าถึงวัฒนธรรมของชาวมุสลิม จะทำให้เกิดการยอมรับจากชาวบ้าน และสามารถลดความหวาดระแวงได้

5) ความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ การเริ่มต้นการติดต่อที่ดีกับเด็กและเยาวชน จะนำไปสู่คุณภาพการติดต่อที่ดีกับพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นว่า

“การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ๆ และการนำยาเวชภัณฑ์ไปให้ โดยเฉพาะหากพูดคุยกับเด็กที่โรงเรียนได้แล้ว จนเขาเรียกเราว่าลุง ว่าน้า จะทำให้เรามีโอกาสไปพบปะพูดคุยกับพ่อแม่เด็ก พอเราเข้าไปในหมู่บ้านของเด็ก ๆ ที่เป็นลูกหลานของชาวบ้าน เมื่อเด็ก ๆ วิ่งเข้ามาหาเรา เรียกเรา ก็ทำให้พ่อแม่เด็กดีกับเรา ไว้วางใจเรา”

ขณะเดียวกันก็พบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อกับประชาชนในพื้นที่เช่นเดียวกัน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1) รูปแบบการออกปฏิบัติหน้าที่ การออกปฏิบัติงานเป็นชุดปฏิบัติการ แต่งเครื่องแบบสนาม พร้อมอาวุธครบมือ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ให้ความไว้วางใจ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม กล่าวถึงอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารกับชาวบ้านในกรณีนี้ว่า

“การแต่งเครื่องแบบของเจ้าหน้าที่ การถือปืน อาวุธครบมือ มีผลต่อคุณภาพการติดต่อ ทำให้ชาวบ้านประชาชนมองว่า เราไม่เชื่อใจเขา ถ้าเราไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ ชาวบ้านจะชอบคุยด้วย คุยด้วยความสบายใจ”

2) ความประพฤดิหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ จะทำให้ชาวบ้านไม่ยอมรับ และสร้างเงื่อนไขขึ้นในพื้นที่ เช่นที่ผู้ร่วมสนทนาคณะหนึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดก่อนหน้าว่า

“ชาวบ้านมีปัญหาชุดก่อน เนื่องจากการเล่นการพนัน กินเหล้า ปัญหาเรื่องสุรา มีเรื่องผู้หญิงเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งหญิงมุสลิม ทั้งชาวพุทธ ผอ.โรงเรียน ทำหนังสือให้ย้ายออกนอกพื้นที่ เมื่อเจ้าหน้าที่ชุดใหม่เข้ามา .. ได้พยายามเคลียร์ปัญหาให้หมด”

3) เหตุระเบิดหรือความรุนแรงที่เกิดขึ้น แม้ความหวาดระแวงจะลดลง เมื่อมีการติดต่อเพิ่มมากขึ้น และมีคุณภาพการติดต่อที่ดีขึ้น แต่เมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น เช่น เหตุระเบิด หรือการลอบยิง เป็นต้น ความหวาดระแวงก็อาจจะกลับมาอีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ไม่สามารถจัดการกับเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสม ผู้ให้สนทนากลุ่มให้เหตุผลไว้ว่า

“เพราะปัญหาที่สะสมมานานทำให้งังเกิดความระแวง พอความระแวงลดลง มีสิ่งที่เป็นปัจจัยเสริมทำให้เกิดความหวาดระแวงขึ้นมาอีก คือเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นจากบุคคลที่สาม ที่ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องใช้กำลังและ

ความรุนแรง ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความระแวงชาวบ้าน และชาวบ้านเกิดความระแวงเจ้าหน้าที่”

“ข้างโรงเรียนที่ผมอยู่ น้องผมคนหนึ่ง กลับจากไปเซ็นชื่อที่ป้อม แล้วมีเสียงปืนดังขึ้น ลักษณะเสียงดังเข้ามาหาตัว ยิ่งเข้าใกล้ ผมก็ออกไป เห็นกลุ่มของผู้ใหญ่ ก็ถามว่าได้ยินเสียงปืนไหม เขาก็ไปปลุกลูกบ้านเขาหมด ผมก็คิดแล้วว่า จะต้องเป็นเงื่อนไข เพราะอยู่ ๆ เราไปปลุกเขา ไปสอบถาม ไปสงสัยเขา แต่เมื่อไปตรวจพื้นที่แล้วไม่เห็นร่องรอย ผมก็ไปบอกผู้ใหญ่ว่าพรุ่งนี้ผมมาหานะ ผู้ใหญ่จะนัดผมที่ไหน ผู้ใหญ่ก็นัดผมที่ร้านน้ำชา ผมก็ไปกับลูกน้อง 4 คน ก็คุยเรื่องเมื่อคืนนี้แหละ เรื่องที่มีเสียงปืนดังขึ้น คุยว่าผมไม่ได้มาหาหวดระแวงอะไรนะ ผมไม่เชื่อว่ลูกบ้านของผู้ใหญ่จะทำ ผมคิดว่าคนข้างนอกมาทำ เพื่อจะให้เราหวดระแวงซึ่งกันและกัน คุยกับผู้ใหญ่แบบนี้ ผู้ใหญ่ก็เข้าใจกัน ผมก็บอกว่าผมไม่รายงานขึ้นไปนะ ตัดความหวดระแวงไปได้ส่วนหนึ่ง ถ้าเราไม่ไปคุยกับเขา เขาก็ต้องว่าเรา เราก็ต้องว่าเขา”

4) วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อทางศาสนาบางอย่างของชาวมุสลิม เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยกับหญิงมุสลิม เพราะมีเรื่องศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง และเกรงจะเป็นปัญหาเรื่องชู้สาว

5) ความหวาดกลัวต่อกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ชาวบ้านเกรงว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ใน ที่สาธารณะอาจเป็นภัยแก่ตนเอง เนื่องจากผู้ก่อความไม่สงบจะเข้าใจว่าเป็นสายลับให้ทางราชการ ผู้รวมสนทนากลุ่มคนหนึ่งได้เล่าว่า

“เคยมีคนอิสลามมาพูดกับผมว่า เราอยู่ในที่คนมาก ๆ ผมจะไม่ทักนะ แต่ถ้าเจอกันในที่คนน้อยๆ เฉพาะที่ ผมถึงจะทักนะ เขากลัวว่าจะมีคนเห็นมาคุยกับเจ้าหน้าที่ ถ้าคนเยอะ ๆ ในที่ชุมชนจะไม่คุยนะ แต่ถ้าไปอยู่ในบ้าน หรือออกนอกพื้นที่ไป จะคุยกัน เขาหวาดระแวงว่าจะมีใครมองเขาอยู่ เขาก็คิดว่า เป็นสายให้เจ้าหน้าที่”

6) การบิดเบือนหลักศาสนา ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปติดต่อกับมุสลิมบางคน ที่ได้รับการปลูกฝังความเชื่อที่ผิดได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ตัวแปรชาติลักษณะความเป็นไทยพุทธของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อชนดิธรรมทางชาติพันธุ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่จากข้อมูลเชิงคุณภาพกลับให้ข้อมูลในอีกทิศทางหนึ่ง โดยเห็นว่า ตัวแปรชาติลักษณะของความเป็นไทยพุทธ น่าจะมีอิทธิพลส่งเสริมให้เกิดชนดิธรรมทางชาติพันธุ์ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความยึดมั่นในวัฒนธรรมและหลักทางศาสนาพุทธมาก หมายถึงว่า บุคคลดังกล่าวเป็นคนที่มีความดี มีคุณธรรม ไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึก ศาสนาพุทธเปิดโอกาสให้ติดต่อกับคนทุกศาสนา ในประเด็นนี้ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มให้ความเห็นว่า

“ตำรวจตระเวนชายแดนที่เคร่งครัดในศาสนาพุทธมาก ไม่มีผลต่อการติดต่อกับมุสลิมที่น้อยลง หรือไม่ผลต่อการยอมรับความแตกต่างทางศาสนา เพราะคนที่เคร่งครัดปฏิบัติตามหลักศาสนาพุทธส่วนใหญ่จะร่าเรียนศึกษาทางศาสนา มาก ทำให้มีเหตุผล ไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกตัดสินใจ...ยิ่งเคร่งในศาสนาพุทธยิ่งดี เพราะจะเข้าใจเหตุผล ยึดคติต่าง ๆ เช่น แพ้เป็นพระ ชนเป็นมาร มีความอดุลยมากกวา การเป็นชาวพุทธจะทำให้เข้ากันได้กับทุกศาสนา ไม่กีดกัน แต่ตรงกันข้าม ถ้าประชาชน ชาวบ้านที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลาม จะมีปัญหาต่อการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มาก เพราะเขามีข้อห้ามเยอะ เช่น เวลาที่ถึงเวลาละหมาด จะมีการทอ้งบทสวดผ่านเสียงตามสายดังไปทั่ว แต่ถ้าคนไทยพุทธจะใช้เสียงตามสายเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาจะไม่สามารถทำได้ ประชาชนจะไม่ยอม”

ข้อมูลเชิงปริมาณได้แสดงให้เห็นอย่างน่าสนใจว่า ทั้งสัดส่วนของชาวมุสลิมต่อประชากรทั้งหมด และความหนาแน่นของชาวมุสลิมในพื้นที่ ไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อชนดิธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ นั่นคือ ความใกล้ชิดกันระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์ ไม่จำเป็นจะต้องก่อให้เกิดชนดิธรรมทางชาติพันธุ์เสมอไป และเป็นที่น่าสนใจว่า ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มแสดงให้เห็นว่าในบางครั้งความใกล้ชิดกัน

ทางกายภาพอาจส่งผลในทิศทางตรงกันข้าม ก่อให้เกิดการไม่มีขั้นตอนหรือมาตรฐานทางชาติพันธุ์ก็เป็นได้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ความเห็นกรณีดังกล่าวไว้ว่า ในพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมหนาแน่นมีผลต่อการติดต่อ ทำให้ติดต่อลดลง โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่มีชาวมุสลิมมากจะไม่ค่อยมีการติดต่อ ยังมีชาวมุสลิมมาก ก็จะติดต่อลดลงเรื่อย ๆ เป็นผลมาจากความหวาดระแวง ซึ่งอาจมีผลต่อความเข้าใจอันดีระหว่าง ชาติพันธุ์ได้ เนื่องจาก

“ชุมชนหนาแน่น หากผมจะเข้าไป ผมจะต้องมีคนคุ้มกัน ชุมชนใหญ่ๆ การจะเข้าไปติดต่อได้ดี จะขึ้นอยู่กับหัวหน้าชุด ถ้าหัวหน้าชุดเก่ง แบบของพี่เขา ที่เข้าไปก็ไม่มีปัญหา การเข้าไปในชุมชนของมุสลิม จะต้องมีคนคุ้มกัน ... การเข้าไปก็ต้องระมัดระวัง ว่าจะเข้าไปสร้างเงื่อนไขหรือไม่ ผู้บังคับบัญชา อาจไม่เข้าใจได้”

“ชุมชนหนาแน่น น่าจะเจริญ วิธีการของ ตชด.จะตั้งฐานอยู่ในพื้นที่ที่ค่อนข้าง ทุรกันดาร และชุมชนที่เบาบาง เพราะฉะนั้น พื้นที่ที่จะเข้าไปได้ จะเข้าไปช่วย เหลือคนที่เจ็บป่วย คนที่ด้อยโอกาส ถ้าเป็นชุมชนที่หนาแน่น ผมคาดว่าจะเจริญ แล้วการทำงานของ ตชด.ก็จะหลีกเลี่ยง ชุมชนที่เจริญ วิธีการจะเข้าไปยาก และที่ตั้งของหน่วย ตชด. ก็จะอยู่ในดง ในป่า เป็นที่ที่ตำรวจภูธร เข้าไม่ถึง”

ดังนั้น การที่มีจำนวนชาวมุสลิมอยู่ในพื้นที่อย่างหนาแน่น พื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น ก็คือพื้นที่ในเขตเมือง ซึ่งมีความเจริญ ชุมชนในลักษณะดังกล่าวจึงไม่ใช่ชุมชนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ตระเวนชายแดนจะเข้าไปปฏิบัติงานโดยติดต่อประชาชนด้วยจำนวนมาก และก็ไม่อาจเป็นการ ติดต่อกับที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม เมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าไปติดต่อกับชุมชนที่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่หนาแน่นน้อยกว่า จึงมีโอกาสติดต่อกันบ่อยและใกล้ชิดกว่า ส่วนการที่ เมื่อมีสัดส่วนของชาวมุสลิมต่อประชากรทั้งหมดมากขึ้น ก็เป็นไปได้ว่า ในพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมอยู่ ในสัดส่วนที่มากขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความหวาดระแวงมากขึ้นและไม่สามารถเข้าไปติดต่อกับได้อย่างมีคุณภาพดังที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่า การเข้าไปในชุมชนที่มีมุสลิมหนาแน่นจะต้องมี “คนคุ้มกัน”

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ พบและยืนยันได้ว่า ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีระดับขั้นจิตธรรมทางชาติพันธุ์ต่อชาวไทยมุสลิมในระดับที่สูง สาเหตุอาจมาจากการที่ผ่านกระบวนการขัดเกลาการเป็นตำรวจตระเวนชายแดนที่เน้นการพัฒนาและเข้าถึงประชาชน ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า ทั้งคุณภาพและปริมาณการติดต่อมีอิทธิพลต่อขั้นจิตธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องและช่วยยืนยันผลการศึกษาที่ผ่านมาในอดีต นั่นคือ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนมีโอกาสติดต่อกับชาวมุสลิมบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือ ขณะที่มีการติดต่อกันมีคุณภาพของการติดต่อที่ดี ย่อมส่งผลให้เกิดขั้นจิตธรรมทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมแบบพหุนิยม และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น รัฐบาลและสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องค้นหาและกำหนดมาตรการในการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างคุณภาพและปริมาณการติดต่อ ด้วยการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่ไปปฏิบัติหน้าที่เกิดการติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดคุณภาพและปริมาณการติดต่อ เช่น การให้การสนับสนุนสิ่งของที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้ในการเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ได้ เช่น ยา เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ อุปกรณ์การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน อุปกรณ์ซ่อมแซมสถานที่สาธารณะ โรงเรียน ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติและเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ที่จะสามารถดำเนินการได้ หรือการสนับสนุนให้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านเด็กและเยาวชนในพื้นที่

อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม พบอุปสรรคที่สำคัญต่อคุณภาพและปริมาณการติดต่อซึ่งจะต้องมีการลดอุปสรรคเหล่านั้นด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการออกไปปฏิบัติหน้าที่หรือปรับปรุงรูปแบบในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม เพื่อลดภาพความแข็งกร้าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงการกำหนดมาตรการในการตรวจสอบติดตาม ดูแลความประพฤติ ระเบียบวินัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ปฏิบัติในพื้นที่ และดำเนินการทางวินัยอย่างเป็นธรรม และเฉียบขาดโดยทันที รวมถึงจัดให้มีการศึกษาอบรม ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาษายาวี ในการติดต่อสื่อสาร ความรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น เชื้อชาติ ศาสนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และความรู้

เกี่ยวกับกระบวนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง การจัดการกับภาวะวิกฤติในพื้นที่แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถจัดการกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ไม่กลายเป็นปัญหามานปลาย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐาน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในอดีตไว้ว่า ในสถานการณ์ที่บุคคลในกลุ่มมีปริมาณการติดต่อกับบุคคลนอกกลุ่มสูง ระดับของคุณภาพการติดต่อ ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำ จะไม่มีผลต่อระดับขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์แต่อย่างใด แต่หากในสถานการณ์ที่บุคคลในกลุ่มมีปริมาณการติดต่อกับบุคคลนอกกลุ่มต่ำ ระดับของคุณภาพการติดต่อจะมีผลต่อระดับของขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ โดยระดับคุณภาพการติดต่อที่สูงจะมีระดับของขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์สูงกว่าระดับคุณภาพการติดต่อที่ต่ำ แต่เมื่อได้ทดสอบปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของตัวแปรคุณภาพการติดต่อกับปริมาณการติดต่อ ที่อาจจะรวมกันมีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนแล้ว ไม่พบรูปแบบความสัมพันธ์ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ คือ ไม่พบว่าตัวแปรคุณภาพการติดต่อและตัวแปรปริมาณการติดต่อยังร่วมกันส่งอิทธิพลต่อตัวแปรขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์แต่อย่างใด ทั้งคุณภาพการติดต่อ และปริมาณการติดต่อต่างแยกกันอิสระในการมีอิทธิพลต่อตัวแปรขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ชาติลักษณ์ของความเป็นไทยพุทธไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ ซึ่งผิดจากที่คาดไว้ แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ให้ข้อมูลในทิศทางตรงข้าม โดยเห็นว่าชาติลักษณ์ความเป็นไทยพุทธน่าจะส่งเสริมให้เกิดขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์ได้ โดยอธิบายเสริมในเรื่องนี้ไว้ว่าการเป็นไทยพุทธนั้น ได้สอนให้เป็นคนดี ให้อภัย จึงน่าจะทำให้มีการติดต่อและทัศนคติต่อชาติพันธุ์อื่นได้ดี อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการวัดตัวแปรชาติลักษณ์ความเป็นไทยพุทธในเชิงปริมาณ มีข้อจำกัดและมีความเป็นนามธรรมที่สูงมาก และผู้ตอบอาจให้นิยามของคำว่าไทยพุทธ หรือวิถีความเป็นไทยพุทธที่แตกต่างกัน อาจทำให้ข้อมูลเชิงปริมาณมีข้อจำกัดได้ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพได้เข้ามาเติมเต็มในส่วนดังกล่าวได้เป็นอย่างดี การศึกษาในอนาคตในประเด็นนี้จะต้องมีความระมัดระวังในการวัด และอาจพิจารณาใช้แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจมีความเหมาะสมในการศึกษามากกว่าการใช้แบบสอบถามสำรวจในเชิงปริมาณ

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการศึกษาในครั้งนี้ ได้ค้นพบว่า ความใกล้ชิดทางกายภาพระหว่างชาวมุสลิมในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ไม่ได้มีอิทธิพลต่อขั้นตอนธรรมทางชาติพันธุ์แต่อย่างใด ข้อมูลเชิงคุณภาพกลับชี้ว่า บางครั้งชุมชนชาวมุสลิมที่หนาแน่น

หรือมีชาวมุสลิมอยู่อย่างหนาแน่นกลับทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนไม่กล้าเข้าไปติดต่อกับ เนื่องจากมีความหวาดระแวง ซึ่งรัฐบาลจะต้องมีความเข้าใจ และกำหนดแนวนโยบายในการเข้าแทรกแซงและก่อให้เกิดการติดต่อกันอย่างมีคุณภาพและบ่อยครั้งมากขึ้น

ทั้งนี้ รัฐบาลอาจใช้ผลการศึกษานี้ประยุกต์ในการกำหนดเป็นมาตรการหรือนโยบายในการทำงานของส่วนราชการอื่นได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยต่อไป

การศึกษาชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชาวไทยมุสลิมในครั้งนี้ จำกัดขอบเขตประชากรที่ทำการศึกษา เฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนจากภูมิภาคอื่นที่ถูกส่งให้มาปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ เพื่อควบคุมตัวแปรสำหรับการศึกษาสมมติฐานการติดต่อ ดังนั้น ผลการศึกษาที่ได้จึงอาจยังมีข้อจำกัดอยู่ในการพัฒนาทางทฤษฎีต่อไป จึงควรที่จะขยายขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยอื่น ๆ เช่น ตำรวจภูธรในสถานีตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น ๆ เช่น ข้าราชการทหาร ปกครอง และ พลเรือน โดยอาจจำเป็นต้องเพิ่มตัวแปรในการศึกษาให้มากขึ้น เพื่อสามารถวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะของกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน และสามารถค้นพบตัวแปรที่สำคัญเพิ่มมากขึ้น

2. การศึกษาชั้นดีธรรมของประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ เป็นชั้นดีธรรมทางชาติพันธุ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจชาวไทยพุทธ ซึ่งแม้ว่าจะมีชาติลักษณะในการเป็นชาวไทยพุทธ ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลับกลายเป็นคนส่วนน้อยในพื้นที่ การศึกษาชั้นดีธรรมของชาวมุสลิมในพื้นที่ ที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นชาวไทยพุทธ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. 2550. (24 ตุลาคม) คำสั่งกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 263/2550 เรื่องปรับปรุงการจัดตั้งชุดควบคุมตำรวจตระเวนชายแดน.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. 2549. รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์. นครปฐม. ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (ศพส.) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดภาคใต้ชายแดนวุฒิสภา. 2549. รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง ข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของคณะกรรมการการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดภาคใต้ชายแดน วุฒิสภา. กรุงเทพฯ. กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. 2549. ความเป็นมาทฤษฎี แบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย. กรุงเทพฯ. สำนักกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ.
- ธเนศวร เจริญเมือง. 2550. จิตสาธารณะ. สยามรัฐ, 11 ตุลาคม.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2551. ชนดิธรรมในสังคมประชาธิปไตย. มติชน, 30 มิถุนายน.
- พระธรรมปิฎก. 2542. บรรณานิติพนธ์. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กองทุนการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระไพศาล วิสาโล. 2549. สันติวิธี วิถีแห่งอารยะ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระราชสุริยโสภณ. 2551. ชนดิธรรม. มติชน, 13 กรกฎาคม.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล. 2547. จิตสาธารณะ (public mind). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 20-26 สิงหาคม.
- วรมช ยอดขุน. 2548. อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีหมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า. 2550. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา บทเรียนการปฏิบัติงานรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.
- สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์. 2551. ชนดิธรรม. มติชน, 19 พฤษภาคม.

เอกสารอ้างอิง

- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. 2549. *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ.
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. 2548. จิตสาธารณะ (public spirit). *ผู้จัดการรายวัน*, 4 ธันวาคม.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. 2551. การมีขึ้นติธรรมทางสังคม. *มติชน*, 15 มิถุนายน.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2541. *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2544. *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2547. *สู่การปรับวิธีคิดในการดับไฟใต้*. *มติชน*, 27 ธันวาคม.
- สมศรี สุกุมลนันทน์. 2549. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน. *โพสต์ทูเดย์*, 30 สิงหาคม.
- Anja, D.A., Tendayi, V., Dionne, A. I., and Shafick P. 2007. "Stay cool, hang loose, admit nothing: race, intergroup contact, and public-police relations." *Basic and Applied Social Psychology* 29 (3): 213-224.
- Amir, Y. 1969. "Contact hypothesis in ethnic relation." *Psychological Bulletin* 71: 319-342.
- Allport, G.W. 1954. *The nature of prejudice*. Massachusetts: Addison-Lonman.
- Baron, R., & Kenny, D. 1986. "The moderator-mediator variable distinction in social-psychological research." *Journal of Personality and Social Psychology* 51: 1173-1182.
- Chester, M., Wittes, S., & Radin, N. 1968. "What happens when northern school desegregate." *American Education*: 2-4.
- Chotchakornpant. K. 2003. *Interracial friendship and racial tolerance among African and White American high school students in integrated schools and neighborhoods*. Doctor's thesis, The faculty of the graduate school of Saint Louis University.

References

- Frabutt, J.M., Ghazarian, S.R., Supple, A.J., Plunkett, S.W. & Sands, T. 2006. "Contextual Influences on Latino Adolescent Ethnic Identity and Academic Outcomes." *Child Development*: 1427-1433.
- Hair J. F., Black, W. C., Babin B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. 2006. *Multivariate Data Analysis* .6th ed. New Jersey: Pearson Education International.
- Hewstone, M., & Brown, R.J. 1986. "Contact is not enough: An intergroup perspective on the contact hypothesis." Pp. 1-44 in *Contact and Conflict in Intergroup Encounter*, eds. Hewstone M. & Brown R.J. Oxford, England: Basil Blackwell.
- Islam, M. & Hewstone, M. 1993. "Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived outgroup variability, and outgroup attitude: An integrative model." *Journal of Personality and Social Psychology* 64: 936-950.
- Kuovich, R.M., & Hodson, R. 1999. "Conflict, religious identity and ethnics intolerance in Croatia." *Social Force* 78(2): 643-674.
- Koslin, S.C., Amarel, M., & Ames, N. 1969. "A distance measure of racial attitudes in primary grade children: An exploratory study." *Psychology in the School* 6: 382-85.
- Mi'ari, M. 1998. "Self-identity and readiness for interethnic contact among young Palestinians in the West Bank." *Journal of Sociology* 23: 47-70.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. 1994. *Psychometric Theory*. New York, NY: McGraw-Hill.

References

- Pettigrew, T.F. 1997. "Generalized intergroup contact effects on prejudice." *Personality and Social Psychology Bulletin* 23 (2): 173-185.
- Pettigrew, T.F., & Tropp, L. 2006. "A meta-analytic test of intergroup contact theory." *Journal of Personality and Social Psychology* 90: 751-783.
- Schofield J.W., & Sagar H.A. 1977. "Peer interaction patterns in an integrated middle school." *Sociometry* 40 (2): 130-138.
- Stevens, J. 1992. *Applied multivariate statistics for the social sciences*. 2nd ed. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associate, Inc.
- Stephan, W.G. 1987. "The contact hypothesis in intergroup relations." in *Group processes and intergroup relations*, ed. C. Hendrick. Beverly Hills: SAGE Publications.
- Torres. 1996. *Empirical Studies in Latino/Latina Ethnic Identity*. Paper presented at the national association of student personnel administrators national conference, Baltimore, March. 1996.
- Voci, A., & Hewstone, M. 2003. "Intergroup contact and prejudice toward immigrants in Italy: The mediational role of anxiety and the moderational role of group salience." *Group Processes and Intergroup Relations* 6: 37-54.
- Vogt, W.P. 1997. *Tolerance and education: Learning to live with diversity and difference*. Thousand Oak, CA: SAGE Publication.
- Webster, S.W. 1961. "The influence of interracial contact on social acceptance in a newly Integrated school." *Journal of Educational Psychology* 52: 292-296.

References

- Wright, S.C., Aron, A., McLaughli, V.T. & Ropp, S.A. 1997. The extended contact effect: Knowledge of-group friendships and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology* 73 (1): 73-90.
- Zuel, C.R., & Humphrey, C.R. 1971. "The integration of black residents in suburban neighborhoods: A reexamination of the contact hypothesis." *Social Problems* 18: 462-74.